בא ג

א. „וכל פטר חמור תפדה בשה ואם לא תפדה וערפתו״[1], ובפרש״י ד״ה „וערפתו״ — „עורפו בקופיץ מאחוריו והורגו. הוא הפסיד ממונו של כהן לפיכך יפסיד ממונו״.

והנה לכאורה מבאר כאן רש״י שני ענינים שונים: (א) מהו פירוש עריפה („וערפתו״) — „עורפו[2] בקופיץ[3] מאחוריו והורגו״, היינו שהריגת הפטר חמור צ״ל באופן מיוחד, „עורפו בקופיץ כו׳״. (ב) הטעם למצות עריפה — „הוא הפסיד ממונו של כהן לפיכך יפסיד ממונו״. וצע״ק, למה צירף רש״י את שני הענינים בדיבור אחד [דלא כדרכו בכ״מ[4], שמחלק ענינים שונים (אפילו בפירוש תיבה אחת) בשני ד״ה].

ועוד: מ״ש רש״י „עורפו בקופיץ מאחוריו והורגו״ מקורו ב(סתם) משנה[5] („לא רצה לפדותו, עורפו בקופיץ[6] מאחוריו וקוברו״) שכו״ע מודי בה, ואילו טעם ה־עריפה, „הוא הפסיד כו׳ לפיכך יפסיד ממונו״, הוא דעת לוי (בברייתא שהובאה בגמ׳[7]) „תני לוי הוא הפסיד כו׳״.

ובמכילתא כאן איתא: „ואם לא תפדה וערפתו, מכאן אמרו[8] מצות פדיי׳ קודמת למצות עריפה. ד״א, ואם לא תפדה וערפתו אם אין אתה פודהו עורפהו הואיל ואבדת נכסי כהן אף נכסיך יאבדו״, שמפשטות לשון המכילתא משמע שהם ב׳ דיעות[9], וטעם זה לעריפה („הואיל ואבדת כו׳״) אינו לדברי הכל,

[וכמבואר במפרשים[10], דלת״ק עריפה היא מצוה כמו פדי׳ אלא שמצות פדי׳ קודמת: ואילו לפי הד״א עריפת פטר חמור אינה מצוה, אלא עונש וקנס לבעל החמור על שלא פדה אותו בשה (וכדעת לוי בברייתא)],

ועפ״ז דורש ביאור ביותר מה שצירף רש״י שני הענינים — פירושה של עריפה (שהוא לכו״ע) עם טעם העריפה (שהוא רק לדעת לוי, ודיעה הב׳ במכילתא) — בד״ה אחד[11].

ב. ויובן זה בהקדים השאלה — למה

---

1) פרשתנו יג, יג.

2) לכאורה צ״ע שלא פרש״י תיבת „עורפו״. וראה ראב״ע כאן. מדרש לקח טוב כאן (ולקמן תשא לד, כ). וי״ל שמטעם זה מוסיף רש״י „והורגו״ (ראה לקמן הערה 25), להדגיש דעריפה היא פעולה ה־הורגת החמור. ועדיין צ״ק דהול״ל כלשונו בפ׳ שופטים (כא, ד) — גבי עגלה ערופה — „קוצץ ער־פה״ (ושינה שם מל׳ המשנה — סוטה מה, ב).

3) צ״ע שלא פי׳ מהו „קופיץ״, אף שפירשו ב־כ״מ בפירושו לש״ס (ראה הנסמן לקמן הערה 13). ובמ״א (לקו״ש חכ״ד ע׳ 125 הערה 48) נת׳ ע״פ ל׳ רש״י בשופטים שם „קוצץ״. ועצ״ע.

4) ראה לדוגמא פרש״י פרשתנו: י׳, כא. שם, כב. יב, ב. שם, כח.

5) בכורות ספ״א (יג, א).

6) כ״ה במשנה שבמשניות. וכן בלשון המשנה שבהל׳ בכורות להרמב״ן ספ״א. ובמשנה שבגמ׳ ליתא תיבה זו, אבל הובאה בברייתא שם לעיל (י, ב). וכן במשנה סוטה שם (בעגלה ערופה).

7) י׳, ב.

8) משנה בכורות הנ״ל (הערה 5).

9) וראה פלוגתת הרמב״ם והראב״ד הל׳ בי־כורים רפי״ב. וכבר האריכו בזה במפרשים.

10) ראה מהרי״ט אלגאזי להל׳ בכורות לה־רמב״ן פ״א (סי״ד ד״ה ראיתי למהרש״ג). ועוד.

11) ולהעיר ממ״ח (מצוה כג סק״ב), ד„לכ־אורה ללוי דדריש טעמא דקרא מחמת קנס א״כ ל״ל קופיץ וממול ערפו״. — וע״פ המבואר לקמן בפנים, הרי אדרבה, הא דצ״ל קופיץ ומול ערפו מובן דוקא ע״פ טעמא דלוי.

מביא רש"י טעם לעריפה כל עיקר, והרי אין פרש"י על התורה ספר של טעמי המצוות, ולא בא אלא לפרש פשוטו של מקרא, וברובא דרובא לא מצינו שרש"י יפרש טעמן של המצוות[12].

ויש לומר, שההכרח בנדו"ד למצוא טעם (גם ע"ד הפשט) למצות עריפה, הוא מפני האופן המיוחד של המתת הפטר חמור, "וערפתו" דוקא:

הריגת חמור ע"י עריפה — "עורפו בקופין מאחוריו" — היא מיתה הקשורה ביסורים וצער, כי ע"י עריפה מאחוריו ב"קופין" ("סכין גדול"[13]) שוברים את עצם הצוואר כו'[14]. וצ"ע: גם אם יש צורך להמית את הפטר חמור (כיון ש"כל פטר רחם לה'"[15], וכמו שבכור בהמה טהורה צריכים לזבוח לה'[16], עד"ז פטר חמור שלא רצה לפדותו צריכים להמית), מ"מ, למה צריכה מיתתו להיות באופן כזה[17]?

והרי הזהירות ב"צער בעלי חיים" הוא ענין המובן בשכל הפשוט (גם ד"בן חמש למקרא"). ועוד זאת: מפורש לעיל בפ' בראשית[18] ש"לא הותר לאדם ולאשתו לאכול המית ברי' ולאכול בשר" (דלאדם ולחוה לא הותרה מיתת ברי' אפילו בשביל אכילה), ומזה מובן, דגם כאשר הותרה אח"כ (לנח[19]), צ"ל זהירות שלא לצער הבעל חי, שזהו הטעם בפשטות לאיסור אבר מן החי[20], ולכן שחיטת בהמה לאכילה היא בסכין (כמובא בפרש"י לעיל בפ' וירא[21]).

ולכן, לאחרי שפרש"י מהי עריפה — "עורפו בקופין מאחוריו והורגו" — מוכרח להמשיך ולבאר הטעם לזה[22]: "הוא הפסיד ממונו של כהן לפיכך יפסיד ממונו".

ביאור הדבר:

זה שבעל החמור אינו רוצה לפדותו אינו אלא "הפסד" (היזק) בלבד, שהרי אין לו הנאה וריוח מזה, כי קודם פדייתו הרי הוא אסור בהנאה[23] (וכמ"ש רש"י בד"ה שלפנ"ז "נותן שה לכהן ופטר חמור מותר בהנאה", שבפשטות כוונת רש"י היא, שהפדי' ע"י שה היא המתירה את הפטר חמור בהנאה[24]), ועוד, דאם אינו פודה אותו, הרי צריך להמיתו[25] — וא"כ מה

12) ראה ס' כללי רש"י (קה"ת, תש"מ) פ"ג אות 11 (בהוצאת תנש"א — פ"ב אות 17) ושנ"נ.

13) רש"י בכורות י, ב. ובכ"מ. — וראה לקו"ש חכ"ד ע' 125 הערה 42, 50. ושנ"נ. וראה ס' זכרון על פרש"י כאן.

14) ד"עורפו" היינו "קוצץ" (רש"י שופטים כא, ד), וראה טיו"ד תשכ"א (ורמ"א שם ס"י) "מכהו בקופין כו'" (וראה במקומות שנסמנו בלקו"ש שם) — ולא כשחיטה שחותך בהולכה (והובאה).

15) פרשתנו שם, יג. וכן לפנ"ז שם, ב: "קדש לי כל בכור גו' באדם ובבהמה לי הוא".

16) פרשתנו שם, טו.

17) ואינו דומה למליקת עוף (ויקרא א, טו ובפרש"י. שם ה, ח), שהוא בצפרנו של כהן (רש"י הנ"ל), ועוד, שעצם צואר העוף אינו קשה כ"כ כו'.

18) א, כט-ל.

19) נח ט, ג ובפרש"י.

20) נח שם, ד ובפרש"י.

21) כב, ו. וכן בפרש"י תולדות כז, ג.

22) ועד"ז בעגלה ערופה, שנאמר בה (שופטים שם) "וערפו", פרש"י גם טעם העריפה "(קוצץ כו') אמר הקב"ה תבא עגלה כו'", כמשנ"ת בארוכה בלקו"ש שם ע' 125 ואילך.

23) כדעת ר' יהודה (בכורות ט, ריש ע"ב), וכ"ה להלכה (רמב"ם הל' ביכורים פי"ב ה"ד. הל' בכורות להרמב"ן ספ"א. טושו"ע יו"ד תשכ"א ס"ח). וכן סתם במכילתא פרשתנו כאן.

24) ראה רא"ם שם [ומ"ש בדפוסי רא"ם הנפוצים "נכנס במקום פטר חמור", לכאורה היא טה"ד, וצ"ל "לא נכנס". וכלשון הקיצור מזרחי ושפ"ח שם]. נחלת יעקב על פרש"י כאן.

25) וגם אז נבלתו אסורה בהנאה (וגם ר"ש דמתירו בהנאה מחיים, מודה דאחר מיתה אסור — בכורות שם בסוף העמוד). וכ"ה ל' המשנה ובריית'א בכורות (הנ"ל הערות 5, 6) "עורפו כו' וקוברו".

הנאה יש לו בהעדר פדיית החמור? אדרבה, אם הי' פודה אותו בשה הי' מרוויח, כי ערך השה הוא פחות מערך החמור[26] — וא"כ אין בהעדר פדיית החמור אלא הפסד ממונו של כהן (למנוע ממנו השה), בלי כל תועלת והנאה לעצמו, וה"ז היפך החסד והרחמים.

ומשום כך מענישים אותו, מדה כנגד מדה, שלא זו בלבד שחמורו נהרג, אלא עוד זאת, ש„עורפו בקופיץ מאחוריו והורגו", שהריגה באופן זה מדגישה שהיא פעולה של הפסד בלבד, „יפסיד ממונו", ועי"ז ישים אל לבו האכזריות שבהנהגתו כו'.

ג. בדרך זו יש לבאר גם דיוק לשון רש"י „הוא הפסיד ממונו של כהן לפיכך יפסיד ממונו": לשון הברייתא היא „לפיכך יופסד ממונו" [ועד"ז במכילתא הלשון „נכסיך יאבדו"], ואילו רש"י שינה וכ' „יפסיד[27] ממונו".

וע"פ הנ"ל יש לומר:

החילוק בפשטות בין שתי הלשונות — „יופסד ממונו" או „יפסיד ממונו" — הוא: „יופסד ממונו" קאי על החפצא ד„ממונו", דהיות שהוא גרם שיופסד ממון הכהן, לכן גם ממונו נפסד [ולפ"ז י"ל שהוא ע"ד חיוב תשלומין, דהיות שהוא גרם הפסד בממון חבירו, חל חיוב תשלום (ושיעבוד) על ממונו, ומעין זה בנדו"ד, דהיות שהפסיד ממונו של כהן, לכן חל חיוב של „הפסד" על ממונו]; משא"כ „יפסיד ממונו" קאי על הגברא, ובלשון זו מודגש יותר העונש על הגברא, שהוא צריך להפסיד ממונו.

וזהו טעמו של רש"י ששינה ל„יפסיד ממונו", כי לשיטתו, עיקר העוול בהעדר פדיית פטר חמור, אינו הצד הממוני שבזה (שגרם חסרון בממונו של כהן), אלא אכדריות הגברא, שכוונתו אך להפסיד ממון הכהן בלי תועלת והנאה לעצמו, ו„לפיכך יפסיד ממונו", שהוא צריך להרגיש ענין של הפסד בממונו.

ועפ"ז אולי יש להוסיף עוד, דלשון „יפסיד ממונו" בפרש"י כאן פירושו לא רק שסובל הפסד בממונו, אלא שגורם הפסד ונזק לממונו, שהוא צריך להפסיד את ממונו במו ידיו, דפעולת העריפה (הפסדת ממונו) צריכה להיעשות על ידי בעל החמור בעצמו.

כלומר: מכיון שהוא התנהג באופן אכזרי בממונו של כהן, „הפסיד ממונו של כהן", לפיכך עונשו, שהוא (בעצמו) צריך לעשות פעולה אכזרית בממון שלו, „יפסיד ממונו".

ד. והנה נת' כמ"פ[28], דאף שבפירושו על התורה, לא בא רש"י אלא לפרש פשוטו של מקרא, מ"מ נרמזים בו גם „ענינים מופלאים"[29] בשאר חלקי התורה, וגם ע"ד ההלכה.

וכ"ה להלכה (ראה במקומות שנסמנו לעיל הערה 23). אלא שרש"י כאן השמיטו (ובמקומו כ' „והורגו" — ראה לעיל הערה 2). ואכ"מ.

26) ראה בכורות שם „אפסידא דבעלים ביני" וברש"י שם. וראה שם (ואילך) „תפדה בכל שהוא". ושם יא, א „ולא אמרה תורה בשה להחמיר עליו אלא להקל עליו". ועוד.

27) בדפוס ראשון דפרש"י „יופסד" (ובכמה כת"י רש"י שתחי' „יפסד"). וכ"ה בפרש"י (גם בדפוסים הנפוצים) לקמן תשא (לד, כ)*. אבל בדפוס שני, כמה כת"י רש"י שתחי', ובדפוסים הנפוצים — „יפסיד", כבפנים.

---

*) אבל להעיר שבפירושי רש"י עה"פ תשא שם, כמה שינויים (קלים) לגבי ל' רש"י בפרשתנו כאן. ואכ"מ.

28) ראה ס' כללי רש"י (קה"ת, תש"מ) פט"ז (בהוצאת תנש"א — פי"ח).

29) ל' השל"ה במס' שבועות שלו (קפא, א).

וכן יש לומר בנדו"ד, דע"פ הנ"ל בדיוק לשון רש"י „יפסיד ממונו", יש ללמוד גדרו של חיוב עריפה ע"פ הלכה.

דהנה בנוגע לפדיון פטר חמור איתא בגמ'[30] „הפודה פטר חמור של חבירו פדיונו פדוי", ובמנחת חינוך[31] חקר מהו הדין לענין עריפת פטר חמור, אם אפשר לעשרוף עריפת פטר חמור של חבירו.

והנה במנ"ח שם אתי עלה מטעם דאיך אפשר לאדם להזיק ממון חבירו, דכיון שאם רצו הבעלים יכולים לפדות החמור בכל עת, הרי כשעורפו הוא מזיק ממון חבירו. אלא שיש לעיין בזה ע"פ מ"ש רש"י בגמ'[32], „לפיכך יופסד ממונו, יכפו בית דין לעורפו לאחר שלשים", הרי שלפרש"י לאחרי ל' יום ב"ד כופין אותו לעורפו, וכיון שכן, לכאורה יש מקום לומר, דלאחר ל' מותר לערוף פטר חמורו של חבירו, ואין בזה דין מזיק ממון חבירו (כיון שכבר אין בידו הברירה לפדות, שהרי ב"ד כופין אותו לערוף אחרי ל').

אמנם ע"פ משנת"ל בכוונת לשון רש"י „לפיכך יפסיד ממונו", מובן שזוהי חובת הבעלים, שבעל החמור צריך לערוף (לכן הפסיד) ממונו, ואין חבירו יכול לזכות בקיום חובה זו.

ויש להוסיף עוד, דהנה לענין פדיון פטר חמורו של חבירו שקו"ט במפרשים בטעם הדבר, דבתוס'[33] איתא שמצות פדי'

30) בכורות יא, א. וכ"ה ברמב"ם שם הי"ג. טושו"ע יו"ד שם ס"ו.

31) מצוה כג בסופה.

32) בכורות י, ב. — הובא במנ"ח שם (ונשאר בצ"ע, למה כופין אותו לערוף ואין מניחים אותו לקיים מצות פדי'. וראה לקו"ש חט"ז ע' 8-497. ואכ"מ).

33) ד"ה הוא ב"ק סח, ב. וראה תוד"ה הפודה בכורות יא, א (ושקו"ט בכוונתם במהרי"ט שבהערה הבאה).

אינה חובת הבעלים (והוא כמו פדיית הקדש, שכל אדם יכול לפדות ממון הקדש, לא רק הבעלים שהקדישו), אבל לדעת כמה מפרשים[34], הרי פדיון פטר חמור הוא חובת הבעלים, ופדיון ע"י חבירו מועיל מטעם (זכי' ו)שליחות.

וע"פ הנ"ל בשיטת רש"י בפירושו ע"ה"ת, נ"ל, שכל זה הוא רק לענין פדי', משא"כ לענין עריפה, לא יהני גם אם ימנה את חבירו בפירוש לשליח, כי חובת הבעלים עריפה היא עונש על הגברא, שצריכה להעשות במו ידיו (כנ"ל), שרק בזה מתקיים עונשו.

ה. ועדיין צע"ק ל' רש"י*[34] „הוא הפסיד ממונו של כהן", דלכאורה, אין כאן הפסד ממונו של כהן, אלא רק מניעת ריוח, שהי' צריך לתת שה לכהן ולא נתנו, אבל לא הפסיד ממונו (שיש לו מכבר) כלום[35].

לכאורה יש לומר, דגם מניעת ריווח נקראת הפסד[36] (עכ"פ ע"ד הפשט[37]). אבל

34) ראה מהרי"ט אלגאזי להל' בכורות להרמב"ן פ"א (סי' ז). מנ"ח מצוה כב. שו"ת הצ"צ יו"ד סרכ"ב אות ג-ד. ועוד.

*34) וכן לשון לוי בברייתא (כנ"ל ס"א). וראה לקמן הערה 41.

35) להעיר מצפע"נ להל' מתנות עניים (נב, ריש ע"ב).

36) ראה השקו"ט ע"ד ההלכה במקומות המסומנים בשד"ח כללים מערכת ה' אות סט (כרך א' קיא, סע"ב ואילך). פאת השדה לשם אות ב' (כרך ח' א'תרסא, א ואילך).

37) ראה לקו"ש חי"ט ע' 135.

ולהעיר דע"ד הפשט מצינו בכמה מקומות בתורה שמתחשבים בהווה במה שיקרה בעתיד (ראה לדוגמא רש"י לך לך יד, יד. ועד"ז בכ"מ. וראה לעיל ע' 8 הערה 17). ועד"ז י"ל בענייננו, דע"פ תורה, הריווח שצריך להגיע לאדם בעתיד נחשב כאילו כבר הגיע לידו (וכנראה במוחש שהאדם מצטער גם ע"ז).

קשה קצת לפרש כן הלשון „הפסיד ממונו של כהן", שמשמעה שמדובר בממון שכבר זכה בו הכהן, ואם הכוונה רק למניעת ריווח הול"ל „הוא גרם הפסד לכהן" ו־כיו"ב (ולא „הפסיד ממונו של כהן").

ולכן נ"ל, דלדעת רש"י בפשוטו של מקרא, זכותו של הכהן אינה רק בפדיון הפטר חמור, אלא בפטר חמור עצמו, וא"כ אין כוונת רש"י ב„הפסיד ממונו של כהן" על מניעת הריווח של השה, אלא על הפטר חמור עצמו.

ביאור הדבר:

ע"ד הפשט משמע, דגדרו של פדיון פטר חמור הוא, מה שפודין את החמור מן הכהן, דהפטר חמור שייך לכהן, אלא ש־אמרה תורה שאין נותנים הפטר חמור עצמו לכהן אלא צריכים לפדות אותו מידו, ע"י נתינת שה במקום החמור.

וכדמוכח מפשטות הכתובים דפ' קרח[38] (שרק שם מפורש ע"ד הנתינה (דפדיון הבן ופדיון פטר חמור) לכהן): „כל פטר רחם לכל בשר אשר יקריבו לה' באדם וב־בהמה יהי' לך, אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה", הרי מפורש ד„כל פטר רחם לכל בשר גו' באדם ובבהמה יהי' לך" (לכהן), אלא שאח"כ ממעט הכתוב בכור אדם ובכור בהמה טמאה שאין הם עצמם ניתנים לכהן אלא רק פדיונם.

ונמצא, שגדר פדיון פטר חמור הוא[39] — פדיית החמור מיד הכהן, דבעצם תיכף משנולד — „לך יהי'", דשייך לכהנים, אלא שהתורה ציוותה לישראל לפדותו מה־כהן[40] (וגם הקל על הישראל, שיכול ל־פדותו בשה).

וזהו פירוש ל' רש"י[41] „הוא הפסיד

---

38) יח, טו.

39) וכ"כ במהרי"ט אלגאזי שם פ"א סי"ג בסופו (ד"ה אשר ע"כ). ע"ש. ועיי"כ ל' הצ"צ בשו"ת יו"ד שם (אות ג' וריש אות ד'). וראה צפע"נ הנ"ל (הערה 35) השקו"ט אם המית פט"ח (לא בעריפה) צריך לשלם להכהן לצאת ידי שמים, ע"ש (ובצפע"נ הל' כלאים (יט, ד) נקט „דמצות מתנות כהונה לא חל רק לאחר פדיון", ע"ש).

ואולי זהו דיוק לשון הרמב"ם בהל' ביכורים (פ"א ה"ז) „החמש שזוכין בהן הכהנים בכל מקום כו' ופדיון הבן ופטר חמור", ועד"ז אח"כ (שם ה"י) „ופטר חמור לזכרי כהונה" — ולא נקט (כלשון ה־ש"ס — ב"ק קי, ב. חולין קלג, ב) „פדיון פטר ח־מור"*. והיינו, דגדר מתנות כהונה חל על הפטר חמור עצמו (אלא שחייבים לפדות אותו מיד הכהן. וראה הערה הבאה).

40) להעיר מפלוגתת הפוסקים (ראה תרומת הדשן פסקים סרל"ה. שו"ת הרדב"ז ח"א סתצ"ו. טיו"ד תשכ"א. ברכ"י יו"ד שם ס"ד. ועוד), אם מקיי־מים המצוה ע"י נתינת הפטר חמור עצמו לכהן.

אבל י"ל, דהמבואר בפנים הוא גם להדיעות ש־אין יוצאין י"ח בזה, כי טעמם הוא מפני שהתורה גזרה „תפדה .. ואם לא תפדה וערפתו", שבכתוב נתפרשו רק שתי ברירות, או פדי' או עריפה (ולא נתינת החמור עצמו לכהן), אבל גדרו של פדיון הוא, שפודין את החמור מן הכהן.

41) וצ"ע אם גם ע"ד ההלכה הוא כן (וזהו פירוש לשון לוי בברייתא, וכן ל' המכילתא כאן „אבדת נכסי כהן"). — וראה לעיל הערה 39.

ולכאורה לדעת ר"ש שמותר בהנאה (ולא נחשבת גזל כהן) עכצ"ל שאינו ממון כהן ממש. וראה בכורות (יא, א) דלר"ש שמותר בהנאה ממונא דבעלים הוא, וגם לר"י דאסור בהנאה, כיון דקני להו „דביני וביני" נחשב „ממונא דידי" (רש"י שם) והגונב ממנו פט"ח הכפל שלו. ועיין צ"צ שם.

וכן המקדש בפט"ח לדעת ר"ש שמותר בהנאה מקודשת (קידושין נז, ב. וראה בכורות י, ב — „תיקדש בכולי"). משא"כ אליבא דר"י שמקודשת רק „בהך דביני וביני") — דלא כדין „המקדש

---

*) וכ"ה גם ל' הרמב"ם להלן בפרק שם הט"ז (אבל בסוף הפרק שם (הט"ז) לפנינו „ופטר חמור". אלא שבמהדורת פרענקל שם בילקוט שינויי נוס־חאות מביא גירסא „ופדיון פטר חמור"). — ובספרי קרח (יח, כ) „פטר חמור".

ממונו של כהן", דמי שאינו רוצה לפדות את החמור, הרי הוא מפסיד ממון כהנים, כי (ע"ד הפשט) פטר חמור – "לך יהי", ואע"פ שהתורה ציוותה לישראל לפדותו, הרי עכ"פ יש לכהנים זכות בחמור זה כדמי הפדיון (שה).

(משיחות ש"פ תצא וש"פ תבא תשמ"א)

במתנות" (זרוע לחיים וקיבה) דאינה מקודשת (קידושין נח, א־ב. וכ"ה להלכה ברמב"ם הל' אישות פ"ה ה"ו – כמ"ד טובת הנאה אינה ממון).

ולהעיר מרשב"א (שו"ת ח"א סשי"א) "דבגופו של פטר חמור ממש ליכא דזכי בי' דאי לא פריק לי' למיתה אזיל ועוד כל דפריק לי' הוה לי' דבעלים כו' והילכך דינא הוא דאפילו תקפו כהן מוציאין אותו מידו". ובביאורי הגר"א יו"ד (סשט"ו סק"ב) "דבפטר חמור לא זכה כהן".

ועצ"ע. ואכ"מ.